

լիւին, ու հրէից կկրակիք, և յարարերու թեանց համար պէտք ունին : Կը տեսնէ այն ատեն Տ . Հայրն , որ իսկ եւ ի մի օրացոյց անուան անոր կը յարմարի և ոչ թէ մեր արդի ունեցածներու : Բայց մենք ոչ իրեն և ոչ ուրիշն պիտի ըսենք , այլ ժողովրդեան պէտքին պիտի հնազանդինք , աւելի պիտի քանանք եկեղեցական մասը ստուարացընել , որով գէթ Հայաստանի նսեմ խորշերու թէ տիրացուն և թէ տէր տէրն առանց Տօնացուցի , որուն ահանստես եմք որ չունին , գէթ Աստուծոյ օրհնութիւն տալու կարող լիւնին , շարականը գտնելով , այն մէկ օրացուցով պիտի կարողանան իրենց տարեկան ժամերգութիւնն գտնել . ինչպէս որ պիտի տեսնեն այս տալուան օրացոյց գնողները , և ժողովուրդեան կարեւոր եղած կոտորներն եւս կ'աւելցնենք հետ զհետ : Եւ մենքն վերջը մեր Տ . Հայրը հաւաքածօք նորէն գործի ձեռք զարկած է . մինչ նա ինքն տիրապէս չունիլեան խոր խաղաղութեան յանձնած էր ինքզինքը . վասն զի օրացուցական մենաւ վաճառութիւնն դադրեր էր երախտիք չճանչող ազգի կողմէն . նա մաւնաւանդ սուրբ Երուսաղէմի կողմէն : Ի՞նչ ընելու էր Տ . Հայրն , ո՞վ կը ցաւակցի վրան , և ոչ ոք : Մարդիկ միշտ ապաշնորհ են , չեն գիտեր ըստ արժանւոյն մեծարել , նա մանաւանդ չափել օրացուցական բարձր տաղանդի տէր մեր Տ . Հայրը , անոր բազմամեայ աշխատութիւնը առ ոչ ինչ կը համարին և զնա ակամայ կամօք լռութեան կը մատնեն : Այս տարի եթէ ՍԻՅՆՆ զինքը չը գրգռէր , ալ երբէք չը պիտի գրէր ու չը պիտի խօսէր : Բայց և իւր սիրելի ցուցամոլութիւնը միեւնթարուած կը գտնէ երբ ՍԻՅՆԻ մէջ կը տեսնէ անսխալ օրացուցի խոտաւ

մին ու նա կը գտնէ անոր մէջ գուցէ անթիւ սխալ : Տէր հօր հարցնելու է թէ 1870 , 1871 , 1872 , սուրբ Աթուոցոյ տպարանէն և իւր աշակերտէն աւանդուած օրացոյցներն սխալ ունին , թէ 1873 ին : Եթէ հրէական ալ խաղը հանէ Տ . Հայրն (աւելորդ չէ ըսել մեր օրացոյցը Հրէի օրացոյց չէ և երբէք կարեւորութիւն պիտի չը տանք անոնց դժուշալի եղանակաւ գրուելուն) ալ ուրիշ ի՞նչ սխալ կայ . Տ . Հայրը թող ձեռքը խղճին վրայ սղմէ ու այն պէս պատասխանէ : Արդեօք երբէք չը լսեց կամ չը կարդաց այն վայրով ստակալի միջին թէ . « Վայ այնմիկ որ ասիցէ զբարին չար , և զչարն բարի » : Ի՞նչ է արդեօք անոր տիրապէս շատ մը սխալով գտած սուրբ Աթուոցոյ օրացոյցը : Ինչպէս որ կը տեսնուի , իւր փոքրիկ ու սիրուն սխալացոյցը խապահամ համ անո՞՞ք կրկնութիւնք են , եթէ արդարեւ կը հրաշանայ իւր 40 երեսէ բաղկացեալ սխալացուցին վերայ , թող վիշննայի արուեստահանդէսը տանի : Յաջորդ տարուան օրացոյցը արդէն տպած ենք ու մէկ օրինակ իրեն կուղարկենք , եթէ սխալ գտնէ , թող կանխաւ հրատարակէ , որ ժողովուրդը չը տուժուի մեր օրացոյցը գնելով :

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆՑ

Մարդկանց բովանդակ բարեգիւպտութիւն և թշուառութիւն կանանց ազնիւ և յոռի բարքէն կ'արտահոսի . կանանց բարուց ազնուութիւնը բոլոր մարդկային չէնքի հաստատութիւն և խորհիսն է , աշխարհաց չինութեան և բարեոքման մէկ հատիկ առ իմն . նա

յոս յոռի ու վատ բոլորն բարձր բարե-
մասնութեանց ապականիչ ժամատարանն
է. նոցա պաշտօնն գերազանց ու եղա-
կան տեղ կը բռնէ բարեմասնութեան
չբեղ աստիճանի վրայ. նոցա պաշտօնն
բնկերական և սուրբ սիրոյ շղթայի օ-
ղակները օր քան զօր աւելի ամրապնդ-
վել և պարկեշտութեան սուրբ աստ-
բով անխզելի բնել է. Յրբ կին մը այս
նուիրական պաշտօնի գեմ թերութիւն
կը ցուցնէ, կամ անկէ կը շեղի, պար-
տադանց կը լինի, նոյն պարտադանցու-
թիւնն բարոյական կենաց մահ կ'ըն-
տառնայ, ու ազգի ազգի չարեաց ծը-
նունդ կուտայ:

Որ և իցէ եզանակաւ մարդկանց
պարտականութիւնն ինչպէս որ շատ
ու նուիրական կարելի է համարել.
նոյնպէս և կանանց: Ես շատերը կը
թողում, իրենց բովանդակութեան
կէտերը միայն կ'առնում, որոնցմէ կը
հոսին միւս ամեն անհրաժեշտ պար-
տականութիւնքն առ Արարիչն, անխու-
տակելին առ բնկերն և կարեւորն առ
անձն. նոյն է և կնոջ պարտքն: Պարտա-
կանութեանց միջոցն միայն կը զանազա-
նի մարդկանց ու կանանց մէջ. և այն
միայն առ սէր ընկերին. զի զԱս-
տուած եւ անձն սիրել. այս պար-
տականութիւն սարքեր չ'է կնոջ ու
մարդուն. բայց սէր առ բնկերն՝ զա-
նազան. զի ոչոր մարդ ՚ի սէր ընկերին,
գէթ լստիմ կարծեաց, պիտի ճանաչէ
իւր սիրելի երախտաւոր Հայրենիքն և
իրեն արեան ու լեզուին համանման
մարդիկն: Ինչպէս որ այր ու կնիկ մարդ-
պարտաւոր են ՚ի բոլոր սրտէ և յամե-
նայն մտայ և ՚ի զօրութենէ սիրել բո-
Տէր Աստուած, և բնութեան զինաց
համաձայն՝ զանձն, ու անձին պէս զըն-
կերն Ա յր մարդիկ ընկերի սիրոյ համար
կը ջանան ու բազմութեամբ գեմ կը
դնեն որ իրենց հայրենիքը և ընկերը

չը վնասուին. սրուն մէջն է իրենց խի-
տնձի սիրոյ հաւատալքն. նոյնպէս և կա-
ն ոչ ոք այս պարտականութեց ուրիշ կեր-
պով կը պատասխանեն, այն է տնալէն
ու պարկեշտ գործարկութեամբ: Նրբ-
կին մը ընտանեկան սէր և պարկեշ-
տութիւն չունի, նա բոլորովին պար-
տազանց է, նա մարդկային ընկերու-
թեան վնասարար մասն է. և նա « Կին
ժրագլուխ պատկ առն իւրում » չ'է
կարող հանգիստնալ ու ընկերութեանց
մէջ անշուք գոյն մը կը ձգէ:

Աւետարանի խաղաղ ձայնն և անոր
հեղ ու սուրբ օրէնքը կանանց հաւա-
տարութեան իրաւունքն բերաւ, ինչ-
պէս որ և բոլոր հաւատացելոց փրկու-
թիւնն: Աւետարանի սկզբունքն՝ սէր,
սրբութիւն եւ կեանք կ'արտագրէ.
այս սկզբանց համեմատ կանայք իրենց
արգարացի պահանջը մարդկանց ա-
չաց առջեւ կը բերեն, հաւասարու-
թեան իրաւունքը և անհատականու-
թեան պատիւը կուրեն: Բայց և միշտ
պարկեշտութեամբ սքողած, սիրով
վսուռած ու ժրութեամբ փայլած
պէտք է լինին:

Մայր մը երբ Աւետարանի սուրբ
օրէնքը իւր սննդեան կաթի ու աճանն
կերակուրի հետ ծծած ու ծաղկած չէ,
կարելի չ'է որ իւր սիրուն զաւակին տայ,
ինչ որ կը պահանջէ անոր բարոյական
կենաց պէտքը. կամ ինչ որ կուտայ,
կ'առատաձեռնէ անոր Ֆիզիկապէս,
տար և բարոյապէս. կարելի չ'է զինքը
բնաիր անունդ տուող մայր անուանել.
և ոչ իսկ անոր սրտի հաստը զաւակը
երջանիկ ու լաւ անունդ առած կար-
ծել. և պիտի աճի, զարգանայ ինքնաբե-
րաբար. բնութեան թերի օրինաց տակ-
ծնունդ և աճումն համանման է ա-
նանոց, կենդանեաց, ու բանաւո-
րին. վասն զի ինչ որ կը պատահի իւր
կենաց գիպումաց մէջ մարդուն, նոյն

կրպատահի և բոլոր կենդանեաց սուղ տարբերութեամբ . ըսել է ֆիզիքական օրէնքով մի և՛ նոյն են , ինչ որ մարդ նոյն և միւսները : Բայց երբ մեր բանավարութեան զարգացումն բարոյականութեամբ կը ճոխանայ . աւելի է որ կ'ազնուանաւք : Մայր մը քանի որ բարոյական սկզբունքէ զուրկ է Աւետարանն և անոր կենսատու օրէնքը , անոր սիրտը , միտքը և հոգին բեղմնաւոր կերպով արօրած չեն . ու զարգացումն զինքը մարդած չ'է , ի լաւին և ի բարին հրահանգուած չ'է , աւանդիմ բարոյական պտուղ բերած չ'է , իր զաւակը երկնից Հօր որդեգիր , ընկերութեան զարդ եւ շուք , ու ի բնէն պատուոյ պսակ չը կրնար ընել : Ուրիշ խնդիր է թշուառ որբուկը , ծրնողքը կորսնցնող զաւակը և իւր սընունդը . զի անոր խնամակալ մօրուն կը հայթայթէ անոր ինչ որ իր իսկ մայրը կուտար . պարտականութիւնն կը փոխանցի ընդ պատուոյն առ այդ : Շատ հաւանական է ու յարացուցէն կարելի է խելամաղ , զգացուն չօշափմամբ իմանալին ըմբռնել . զի երբ մօր մը կուրծքը կաթ չկայ , իւր գառնակին , իւր սիրուն զաւակին ինչ կըդիւեցնէ . երբ ուղեղի մէջ բան չըկայ , ինչ գաղափար կրնդարձակէ իւր որդւոյն մտաց մէջ : Խղճութիւն մի է այս և անտանելի թշուառութիւն : Այս տեսակ մայրեր մեր ճնշեալ Հայրենասաց մէջ շատ կան , այն սիրավառ մօր գիրկն՝ ի Հայաստան , որոյ ծանրութեան դէմ կը բողբէ ու դատարարակութիւն , դատարարակութիւն կ'աղաղակէ լուսնայն և ի խորոց սրտէ :

Կանանց հաւասարութեան իրաւունքը եւ իրենց ազնուութիւնը կը յարգեմք , ու իսկ քան զինք բանալ խօսութիւն՝ կը յայտնեմք անոնց թէ՛ նոքա իմ աչաց եւ զգացմանս առջեւ

Քերովէ մը ու Հրեշտակ մը և գուցէ մարդիկներէն աւելի ազնիւ արարածներ են , երբ ընտանեկան սիրով եւ պարկեշտութեան քօղով սքօղած են , իսկ անոնք որ ընտանեկան սէրը հրապարակականի , ու պարկեշտութիւնը լղիւրջ անամօթութեան փոխած են , հրէշներ քան թէ կիսն , մահ մարմնաւոր քան թէ կեանք կը ճանաչեմք : Ինչպէս որ իմ զգացմանս հաւատալքն իրենց կանխաւ ծանուցի , նոյնպէս և ներողամտութիւնն կը խնդրեմ , որ եւ բեմն երբեմն իրենց նուրբ ու թաւգուն զգացումն պիտի նշմարեմ , որպէս զի մոլութեան արմատն ուր հասած լինելն իրենց զգալի եղանակաւ նկատել կարողանամ , որ իմ նպատակն է , Հայրենեացս պարտք , ու երկնից Հօր պատասխանատուութեան սահման :

Չափազանցութիւն չ'է խօսքս : Կաւնայք անսահման Ովկիանոս մի են զմաւդիկ շրջապատող , որուն խորութիւն , լայնածաւալութիւն նա միայն գիտէ , որ մէկ կողի վտակէն չքնաղ կոյս մը կը կաղմակերտէր , և նոյն անդրանիկ Եւայէն այս էմբծ ովկիանը տարածեց , այն է կանանց ազգը : Այո՛ , կանայք ծով մի են , որոյ թէ շահեկանութիւնն և թէ փնասն խիստ մեծ է ու իրենց ընդարձակութեան հետ կը բաղդատուի , որով թէ սիրուն տեսիլ եւ թէ ուռուցիկ աղիքներ ունին : Յանդուգն է այն , որ անոր գեղածիծաղ ծածանմունքէն կը խաբուի եւ պարզ մակերեւութէն զօանանք գտնելու մտք անձնատուր կը լինի : Երկշուտ է այն , որ իւր ուշքերը կը սեւեռէ անոր ամեհէհի ալեաց վրայ և կ'որոշէ վատ սրտով ապառաժի վրայ մնալ և ապառաժի վրայ մեռնել քան թէ կատաղի և փրփրադէզ ալեաց նշաւակ ու խաղաղիկ լինել : Խոհեմ ու արի է այն , որ

սիրտ կ'առնու գիմադրաւ կը թեւա-
կոխէ յուսոյ տախտակով, հաւատայ
խարխախով, սիրոյ առաքանտով ու
բոլոր կազմածով կը վարէ, կերթեւե-
կէ, օգուտ կը քաղէ, թէ ամենի ա-
լեաց և թէ հեղատիւք հովերէն, իւր
խելացի ղեկը հոլովելով կը թռչի, ու
երբ կը տեսնէ թէ ալեկոծութիւնն կը
զայրանայ, խարխախ կը ձգէ, ղեկին
կը լինու, առաքանաւ կ'ամփոփէ, պահ
մի նեղութեան տոկարով: Դժբախտ է
այն, որ անհնարին ալեկոծութեան մէջ
կը խորտակի իւր նաւը, խարխախ կը
սուզանի, ղեկն կը խորտակի, առա-
քատը 'ի ծուէնս կը պատռի, յուսոյ
ապաստանարան ջրոյն մէջ կը տարածի,
և իւր կեանքը 'ի վտանգ մահու, աչ-
քը ալեաց ծփանաց մէջ յաւիտենա-
կան Բարերարին վրայ տնկած ու ձեռքն
անոր սուրբ Աթոռին կարկառած՝ այս
անարգար բողբոջ արդարին դէմ կը
կարդայ թէ՛ « Երկինք և անասն
ման բարերար Աստուած, այս սիրոյ
կայծը դու իմ արախն ինչու մերձե-
ցուցիր, ու զայն իմ սրտին մէջ ինչու
արծարծեցիր, որ զիս և բոլոր մարդի-
կը կը լափէ:

Երջանիկ և բււրիցս երջանիկ է այն,
որ իւր ճանապարհորդութեան մէջ
երբեք ոչ ալեկոծութեան և ոչ դժ-
բաղդ արկածի կը պատահի, տեղա-
տուութիւն եւ մակնթացութիւն չեն
տեսներ իւր ծովու ափունքը, այլ միշտ
գեղածիժաղ ու զմայլուն գիրք ունին:

Մէկ խոսքով, կանայք Ովկիան մի
են հրապուրիչ, որուն վրայէն հեղա-
սիւք և զայրացնող գէպքեր պակաս
չեն: Երկու սեռական հովերը զայն 'ի
զայրոյթ և 'ի խաղաղ վիճակ կը սահ-
մանեն, այն է Արեւելեան հողմն ու
Արեւմտեան հողմն: Արեւմտեան հող-
մին կը գրգռէ, կ'ուռեցնէ, կա-
տաղն ալիքը կը ծնի, տեսնալը կը զը-

ղուի, մէջ գտնուողը կ'ահաբեկի:
Այս հովն յոռի դատարարակութիւ-
նն է կանանց մէջ, ու մոլութեանց
արծարծումն որն վերնոյն անուրանա-
լի հաւատալքն է: Իսկ երբ Արեւելե-
ան հողմն ու սիրուն ղեփիւռը կը
չնչէ, անոր մակերեւոյթը կը գեղեցկա-
նայ, ալիքները կը խոնարհին, շահե-
կան ուղեգնացութեան շաւիղը կը բա-
նան: Ահա այս եւս ընտիր դատարա-
րակութեան և առաքինութեան բեղ-
մնաւոր հովն է կանանց սրտի ու ըզ-
գացման մէջ: Աստուած իմ, երբ ալի-
տի տեսնեմ Հայ օրիորդները, այս Ա-
րեւելեան, նա մանաւանդ երկնքէն
զեղուած հովով համակուած: Ճշմա-
րիտ Եփուս, դու տուր Քո շնորհաց
հովը, բաշխէ մեղմիկ ղեփիւռդ Հա-
յաստանի կարօտ դստրիկներու սրտին,
լեցուր զանոնք, որպէս Սիսի վերնա-
տան մէջ սիրելի ձկնորսները ու պարզ
գեղուկները լցուցիր: Ինչպէս զանոնք
մեզի պատուական վերածնողներ ըրիր
շնորհացդ միջոցաւ, նոյնպէս Հայ օրի-
որդները սուրբ դատարարակութեան
շնորհիւ մեզի համար վերակենդանու-
թեան մայրեր պատրաստէ:

Իմ սիրելի մայրեր, բայրեր, և աղ-
ջիկներ, ձեր անկեղծ բարեկամի ձայնը
ձեզ թող խորթ չը թուի, զձեզ սիրող
որդւոյ խօսքերն թող դառն չ'երեւե-
նայ, ձեր սիրելի եղբոր յորդորը թող
անախորժ չը թուի, ձեր ապագայ կե-
նաց խնամ ունողն սիրահրաւէր դաշ-
լայիկն թող քաղցր եւ սիրուն հնչէ
ձեր մատաղ լսելեաց՝ դատարարակու-
թիւն եւ առաքինութիւն: ո՛հ, այս
Դատարարակութիւն եւ Առաքինու-
թիւն, բայց ո՛ւր տեղ, մինակ դպրոցի
մէջ, ո՛չ, մինակ տառնաձեւութեան մէջ,
ո՛չ, ապա ո՛ւր, ամեն տեղ, ամեն օր, ա-
մեն ժամանակ, Դատարարակութիւն
և Առաքինութիւն: Այս Դատարարա-

կուժիւն և Առաքինութիւն պէտք է, մարդ համար, բերդ համար և փոքրիկ աղջկանց համար, տան մէջ, խնձողքի մէջ, ժամու մէջ, ճամբու մէջ. ղի այն է որ մեր շուքը կ'աւելցնէ, զմեզ պատուական կ'ընէ, մեր տգեղութիւնը կը գեղեցիկացնէ, մեր արատը կը ծածկէ, մեր թերութիւնքն աներեւոյթ կ'առնէ, մեր գեղը սիրելի կ'ընէ, մեր փայլուն հասակը ցանկոյցի կ'ընէ, զմեզ անգին կը յօրինէ, մեր հետ հաւաստութիւն մնալով մինչեւ յաւիտենականութեան մէջ մեր հետ ընկեր կ'ըլլայ անբաժան կերպով: Հապա սիրեմք զայն, հետեւինք անոր, ու գտնենք անոր հետը, այն այնքան սիրելի և բաւարար, որ զինքն ցանկացողները սիրելի ու ցանկալի կ'ընէ: Չը կայ աղամանդ մը, չը կայ մարդարիտ, չը կայ բեհեզ ու նոսրք սրատառ մը, որ այն քան ծանրագին ու վայելուչ զարդ ընի կնոջ մը, կուսի մը ու դեռաւթթիթ օրիորդի մը, քան ազնիւ դաստիարակութիւն, քան ցանկալի առաքինութիւն: Գոտտիտ բակեալ աղջիկ մը պարզ և հաստ հագած ատեն իսկ սէր և սիրոյ հրեշտակ կ'երեւնայ, ու երբ դաստիարակութեան հետ առաքինութիւն ալ ունի, այն է որ ճակոռէն, պատուական ճոխ տէն մինչեւ տղը սէր, սրբութիւն, պարկեշտութիւն կը ցոլայ, ու նորին շառաւիղները սիրտերը կը գրգռէ ի ցանկութիւն սուրբ: այն է այնպիսի անգին դանձ մը իրենց որդւոյն, իրենց եղբօր, իրենց անձին հետ մտայնեն, այնպիսի բարեկիրթ մը մայր բլավու համար տան մը դերդաստանի մը ամբողջ աշխարհի մը շինութեան առիթ կը լինի, այն տան գերդաստանին ու նոյն աշխարհի ոսկին, շուք ու զարդ կը հանդիտանայ: Գաստիարակութենէ զուր աղջիկ մը որ քան ալ դեղեցիկ կը լինի, թող լինի, խոհական մարդիկը

տան մը խորտակիչ, գերդաստանի մը խաղաղութիւն վողովող, երիտասարդաց կեանքը խաղաղիկ ընող ու աշխարհի կործանում սպառնացող պատատաց մէջ պատաստուած վարդի նուրբ թերթի տակ դարանած օձեր են: Քաւ ընցի որ ես մայրերս, քոյրերս ու մանկիկ օրիորդները սրտաւետ, եթէ ազնիւ գաստիարակութեամբ կը թուէին, արդէն իրենց սիրուն բնուորութիւնին ենթակայ է բարեբաւութեան, ես կանանց մէջ եղած տխրերը պիտի պարտաւետ և ոչ թէ կանայք, անոնց դաստիարակութեան տրոխները տխուր գովեմ և ոչ թէ զանոնք:

Ար բաժնեմ դաստիարակութիւն, ու այն քան դիւր բմբռնիկ կ'ընեմ, որ ոչ որ պատճառ բերէ թէ իմ գործս ու իմ պարտականութիւնս չ'է, ես դիւրին կերպով պիտի ցոյց տամ թէ մարդիկ որ խցէ պոքապաշի մէջ միշտ պտտոյ մը ունին, հասարակութեան յաւելաւ փոխադարձ կերպով, մայր որդւոյն, որդին եղբօր և քրոջ, ամեն օր և ամեն ժամանակ քանի որ յաջորդական շղթային օղակներ ենք եւ պիտի ունենամք, երբ բանաւոր ծնած ենք, դաստիարակութեան պէտք ունիմք, բանաւորութիւնն որքան զարգանայ, նոյն քան կը փեմանայ, նոյն քան ալ վարկը կ'աւելնայ, երբ վարկը կ'աւելնայ՝ հանդիսարդ ու աղահալ ապրելու սիրտը պարտէղը կը մոտենայ, որն հաւատարմ է երջանակութեան մոտին Եդեմին և մեր նախահօր և նախամօր անցաւ խանձարութիւն հետ կը մըցի, դաստիարակութեան զգացումը մեր մէջ մեր աղբի նկատմամբ խիստ մեծ պէտք ունի:

Ար բաժնեմք դաստիարակութիւնն դիւրութեան համար քանի մը կերպի ու զանազան եղանակաւ, նախ՝ Պատ-

տխարակաթիւնն սմտեստական, որ կու
նանց առաջին պէտքն է ու մարդկանց
սիրայիր նաւահանգիստ : Երկրորդ՝
Բնկերական դաստիարակութիւն, որ
կանանց շուքն է, ու մարդկանց ամբա-
պինդ պատենէ թշնամւոյն դէմ : Եր-
րորդ՝ Բնկերական դաստիարակու-
թիւն, որ կանանց աստղագոյն անկրէպ
կեանքն է ու մարդկանց երջանկու-
թեան ասնդուղն : Կարելի է ուրիշ
բաժանում ալ տեսնայ, բայց ես այս
քանով դո՛՛հ կր լինիմ, և երբ այս երեք
կերպով բացատրեմ իմ գգացմունքս,
ու կանայք սիրով ընդունեն, իմ վարձ-
քը լեցուած կը համարուի :

Տնտեսական դաստիարակութիւնն
զուտի մը իւր մօրմէն կը սպասէ, ինչ
պէս որ կաթը ու անունդ անոր տոն-
քէն ու ձեռքէն : Այս կամ պիտի ին-
քը դաստիարակէ տնտեսագիտու-
թեան մէջ, կամ պէտք է իւր զաւկի
մատաղ աշխուժին խնայէ, երբ ինքը
չդիտեր ու չազեր որ իւր սիրուն
արարածն իւր աշխուժի մղումէն ու-
րիշ ճարտար արուեստագէտ դաստի-
արակէն գողնայ ու յափշտակէ, իւր ա-
պագայն ապահովուէ : Զբոյց գողու-
թիւն եւ չրկայ յափշտակութիւն մը՝
որ անմիտ լինի ընկերին, բան ուրիշ
չէն գաղտնիք եւ բանտարութիւն
գողնալ : Այս կը գողնայ բայց և գող-
ցնողն բան մը չը կորնայներ : Ո՛հ, այն
աղջկան սիրտը և կեանքն երջանիկ է,
երբ իւր տիկին մայրը տնտեսական
դաստիարակութեան մէջ վարժ ըլլա-
լով իբրեւ ամպոտ հորիզոն միշտ իւր
դատրիկի բանաւոր սրտի պարտեզը
կ'ոռագանէ՝ ի բեղմնաւորութիւն :
Ո՛հ, և խիստ զգայուն է այն փափկիկ
կուտի կուրծքը, երբ կը ձգտի մայր ըլ-
լալէն առաջ մօր մը պէտքերը ուսա-
նիլ, ընկերութեան հալորդ չեղած՝
ընկերութիւնը ճոխացնելու պարտքը

կատարել : Այս տնտեսական դաստի-
արակութիւնը խիստ կարեւոր է, ու
անհրաժեշտ պարտք մօր մը իւր զաւ-
կին, իւր սիրուն շուշանի հիւթը, գոյն
և գեղ նշանակելով : Երբ տնտեսու-
թիւնն անկրէպ կը կատարուի, մարդիկ
ապահով կ'ապրին, իսկ երբ տնտե-
սութիւնն չեղած է իւր ուղղութենէն,
ամենուտակքէ աղաղակ, փայ և եղուկ
կը լսուի անարգարութեան կառքը կը
տնկէ մէջ տեղ, կրօնական սուրբ, ան-
հրաժեշտ զգացումը կ'ընդարմայնէ,
խեղճը և իւր խոյթը օրտէն ու մը-
քէն կը հալածէ : Կ'ապրի ասարբեր կե-
նօք, կը քալէ վտանգաւոր քայլախո-
խով, ամեն չարիք կը լստան տնտեսու-
կան դաստիարակութեան թերութե-
նէն : Ինչո՞ւ աղջիկ մը կը ձգտի, հետը
կ'որոնէ տնտի գորգերով պճնելու,
թէ որ մայրն անոնց գէշ լինել անտե-
ւական լինելը, ու ի զուր ծախք լլուռն
իւր ոյսրձանայ փորձերով բացատրէ,
իրենց փճակի օրհանգը գգալի ընկու-
չափ ձիգ թափէ :

Կ'ըստիպուիմ հոս երկար խօսիլ,
ու բոլորովին մասնաւորի և կեդրո-
նացնել խօսքերս անոնց վրայ, որոնք
ընտանեկան վայելչութիւնը տուններէն
դուրս սահելուցին, հրապարակի լը-
սիրչ և անկայել աէրը՝ տան ակրէն վեր
համարեցին, ու դին ընտղ ճոխութիւնն
և զարդը ստապատիրին հետ փոխեցին,
տնտեսական հաշուոյն միտ չդնելով
յիտին կարօտութեան հասան : Ան-
շուշտ, մայրերս քոյրերս և դեռապիւր
թիթ օրիորդներ, հառաչանքիս արձա-
գանքն է, որ տողերս ձեր լսելեաց կը
բաղնեն, իցէր թէ լսէիք թախառողիս
սիրտը և խոցը բուժէիք : Քանի մը
տառն տարիներ անդին կ'երթամ եւ
ձեր տեսութիւն իմ տեսութեանս
հետ կը հրաւիրեմ, մէկ թուամա՞ծ ե-
րեսով, զուարթ աչքով ու բոլորովին

խելք կտրած ծերունիի մը քով մօտիկ նստի, ըսենք այն ալեգարդ ծերունւոյն թէ այր դու, Հայր մեր պատուական, դու քո սիրալիր ցամքած շուրթերդ բաց, բացատրէ մեզ առաջի բռնութեան դարն, արդի ազատ դարն, առաջի ճշտած օրերը և անոր կեանքը, արդի լուսաւոր օրերը եւ ցանկալի կեանքը բազմատէ քո ուշիմ ուղեղով, որ պատուական է մեզ, ըսէ, լսելու ենք այն ծերունիին. թող նա իմ ու ձեր մէջ իրաւարար լինի, թող ըսէ ճշմարիտն թէ արդի կենաց մէջ արդարեւ կեանք կայ, թէ անտիին խաբուելով մենք ալ զմեզ կը խաբենք Ո՛հ, արդարեւ կը խաբինք, անտեսական դաստիարակութիւն չունենալնուս համար, մեր խեղճ կենաց և սիրոյ ծրար սիրտերնիս անտի ու սին պառւձանաց զոհած ենք ։ Հարցուր սիրելի մայրս, հարցուր իմ պատուական քոյրս, հարցուր անմեղ և սուրբ աղիկ, այն պառաւ աիկնոջ, այն ըստուար օրերով հասունացած ծերունւոյն. նա արդէն գերեզմանի պաղ դէմքը կարօտով ողջունած, է իւր ծանր գլուխը, իւր ձեան գունդով վարսերը, վաղ ուրեմն զնա խրատած են, որ երբէք սուտ չը խօսի և իւր որդւոց ու թոռներուն միշտ կը խօսի ու կը խրատէ թէ, ընտանեկան սէրն կետրոնացած սէր է, ու անոր անմեղ պարկեշտութեան մէջն է երջանկութիւն սրտի, մտաց և հոգւոյ ։

Ընտանեկան սէրն ու պարկեշտութիւնը անտեսական դաստիարակութեան արդիւնքն է, երբ անտեսական դաստիարակութիւնը Եւրոպոյ խաքուսիկ և շողքորդ հնարքով հարուած կրեց, նիքտար է ըսելով թոյն քամեց. մտաւ է ըսաւ՝ ատակը քաշեց, աղաւտութիւն է ըսաւ պարկեշտութեան երկինքէն իջած Աստուծոյ ձեռքը հիւ-

սած քողը պտտեց, արեւ, այն, ընտանեկան սիրոյ, եղուկինձ, ընտանեկան սիրոյ գլխին հորում մի տուաւ կիսամեռ գետին պարզեց, հրապոյր տուաւ հրապարակ հանեց սիրտ և սէր ըսաւ որումնաշուք և ցաւ ու հիւժումն պտտաւուեց. այն որ սիրոյ ուրիշանի մէջ կը կարծէ զինքն բան մը չըզգար, բաց ՚ի ցաւէն. այն որ՝ այն հրապարակ սէրը բան մը կը կ'ործէ և ձեռք չիյնար կը հիւժէ ՚ի զուր, չէք հաւատար ձերունայն, հարցուցէք քաջ և ճշմարտ սէր բժշկաց, աղէկ միտ առէք, ո՛հ լաղով կրսեմ, իմ մայրեր, իմ քոյրեր ու անմեղ օրիորդներ, որ մարդկանց մատաղ հասակի մէջ մեռնողները թէ աղջիկներ թէ երիտաւորներ, բոլորն ալ և շոտ քիչ է բացսուութիւն, բոլորն ալ, այն հրապարակական հըրապարակ սիրոյ սլաքի վերաւորներն են, որոնց շատը իրենց անզգոյ ճշնողաց եւ սիրելի բարեկամաց սիրտը կը խորտակեն, ու շատ անգամ իրենց հակադաստիարակութեան համար այն պիտի ծանր հարուածոց չը տոկալով կը մեռնին և իրենց դաւակի կարօտը անոնց գերեզմանի մէջ կամ քով պառկելով կը լեցնեն. ընտանեկան սէր սրբութեան եւ կենաց կ'առաջնորդէ, իսկ հրապարակի սէրը՝ ցաւոց, վշտի, հուսկ աղա վաղածաւ մահու ։

(Շարունակէ ։)

ԵՄԵՆԵԿԵՐԻԿԵՆՔ

Բեթլէհէմի ծննդեան այրի խընդիրը խիստ ծանր և անտի բրիտանական կերպարանք առաւ ներկոյ առտոյս մէջ. Յունական և Լատինական կղերի անվայել մենամարտութիւնն, որ նախ տեղի ունեցաւ Լատինական թափօրի առթիւ ծննդեան սիւնա-